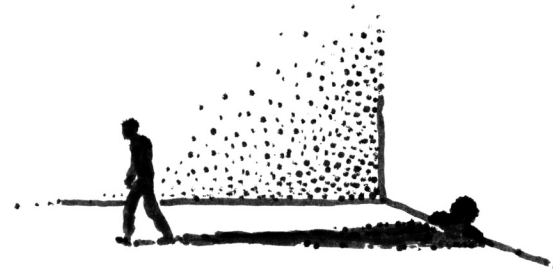

Квадратурин

Отвън на вратата тихо се почука: веднъж. Пауза. И отново – малко по-силно и по-костеливо: втори път. Сутулин, без да се надига от леглото, с отработено движение протегна крак по посока на почукването и като метна един чорап на гръжката на вратата, я гръпна. Вратата рязко се отвори. На прага, опрял глава на рамката, стоеше човек – дългунест, сив като здрачевината, процеждаща се през прозореца.

Сутулин още не беше успял да провеси крака от кревата, когато посетителят влезе, тихо затвори вратата и като блъсна чантата, стърчаща изпод маймунски дългата му ръка, първо в едната стена, после в отсрещната, каза:

– Точно така: кибритена кутийка.

– Какво?

– Казвам, че стаята ви е кибритена кутийка. Колко е голяма?

– Малко повече от осем.

– Точно така. Може ли?

И преди Сутулин да си е отворил устата, посети-

телят, приседнал на ръба на кревата, бързешката разкопча претърпаната си чанта. И продължи, снишил глас почти до шепот:

– Имам нещо тук. Знаете ли: аз, тоест ние, правим, как да се изразя, нещо като опити. Засега без да разгласяваме. Няма да крия: от тая работа се интересува известна чуждестранна фирма. Искате да светнете ли? Не, няма нужда – след малко си тръгвам. Значи така: открито е – засега това е тайна – средство за уголемяване на стаи. Ето, ако желаете да опитате.

И ръката на непознатия бързо измъкна от чантата и подаде на Сутулин тънка тъмна тубичка, подобна на обикновените тубички с бои, със здраво завинтено пломбирано капаче. Сутулин смутено повъртя в ръце хлъзгавата тубичка и макар че в стаята беше почти тъмно, различи на етикетчето четливо отпечатана дума: КВАДРАТУРИН. Когато вдигна очи, те срещнаха неподвижния, немигащ поглед на събеседника му.

– Е, как, вземате ли го? Цената ли? Моля ви се, даваме го gratis. Просто за реклама. Само ей тук – и гостът бързо запрелиства измъкнатия от същата чанта канцеларски тефтер – просто се подпишете в книгата за благодарности (кратко изявление, тъй да се каже). Молив ли? Ето ви и молив. Къде ли? Тук, в графа III. Ами това е.

И като сложи глан върху подписа, гостът се изправи, рязко обърна гръб и пристъпи към вратата – а след минута Сутулин, запалил лампата, с вдигнати в

недоумение Вежди, разглеждаше изпъкналите букви: КВАДРАТУРИН.

По-внимателното изучаване показва, че тази цинкова тубичка е плътно обвита, както често правят създателите на патентовани средства, с тънка прозрачна хартия, чиито краища са изкусно залепени един за друг. След като махна хартиената обвивка на Квадратурина, Сутулин разгъна навитото на тръбичка у пътване и зачете:

НАЧИН НА УПОТРЕБА

Квадратуриновата есенция се разтваря в пропорция една чаена лъжичка на чаша вода, в получения разтвор се потапя малко памук или просто чисто парцалче и с него се намазват вътрешните стени на стаята, определени за разрастване. Разтворът не остава петна, не поврежда тапетите и дори – между другото – допринася за унищожаването на дървениците.

До този момент Сутулин само недоумяваше. Сега недоумението му започна да обраства с някакво друго, тревожно и остро чувство. Той стана и закрачи от ъгъл до ъгъл, но ъглите на жилищната му площ бяха прекалено близко един до друг: разходката бе сведена почти само до едното обръщане, от върха до тока на обувката и обратно. И Сутулин, прекъснал я рязко, седна, затвори очи и се отдаде на мислите си, които започваха с: а какво пък?, ами ако?, току-виж, че. Отляво, на един аршин от ухото му някой забиваше

В стената железен клин, чукът често не улучваше и блъскаше, сякаш се целеше право в главата на Сутулин. Стиснал слепоочията си с ръце, той отвори очи: черната тубичка си стоеше върху тясната маса, която кой знае как беше успяла да се побере между леглото, перваза и стената. Сутулин свали пломбата, капачето на тубичката се завъртя по резбата и отхвъркна. От кръглото отворче го лъхна горчиво-сладък мирис, който приятно гразнеше ноздрите.

– Виж ти. Да опитаме. Поне.

И като си съблече самото, притежателят на Квадратурина пристъпи към експеримента. Табуретката беше изместена до вратата, леглото – изтикано в средата на стаята. Върху него бе стоварена масата. Побутвайки по дъските на пода чинийката с прозрачна като стъкло, леко жълтееща течност, Сутулин лазеше след нея, често топеше навитата си на молив носна кърпа в Квадратурина и мажеше дъските и шарените тапети. Стаичката наистина беше, както каза оня, днешният, като кибритена кутийка. Но Сутулин работеше бавно и акуратно, като се стараеше да не оставя ненамазано нито едно ъгълче. Това бе доста трудно, тъй като течността наистина моментално се изпаряваше или попиваше (той изобщо не можеше да я различи), без да остави и най-малка следа, и само миризмата ѝ, все по-остра и ароматна, замайваше главата му, сковаваше пръстите му и караше опрениите му о пода колене леко да треперят. След като приключи с дъските и долната част на стените, Сутулин се изправи на странно

отмалелите си и натежали крака и продължи да работи прав. От време на време се налагаше да добавя от есенцията. Тубичката лека-полека се изпразваше. Навън беше вече нощ. В кухнята отгясно иззромоля резе. Жилището се приготвяше за сън. Като гледаше да не вдига шум, експериментаторът, с остатъка от есенцията в ръка, се качи на леглото, от леглото на неустойчивата маса: оставаше му да наквадратурири и тавана. Но в този момент заблъскаха с юмрук по стената:

– Ей, стига вече. Хората спят, а той...

Сутулин се извъртя по посока на звука, направи погрешно движение: хлъзгавата тубичка изскочи от ръцете му и падна. Балансирайки внимателно, Сутулин слезе със засъхналото си приспособление на пода, но вече беше късно. Тубичката беше празна, а около нея упоително ухаеше бързо съхнещо петно. Като се подпираше от умора на стената (отляво отново се размърдаха недоволно), той със сетни сили върна мебелите по местата им и без да се съблича, се бухна в кревата. Тутакси го затисна черен сън: и тубата, и човекът бяха празни.

2

Два гласа подхванаха с шепот. След туй все по-гръмко – от piano до mezzo forte, от mezzo forte до fortissimo – и прогониха съня на Сутулин.

– Безобразие. Писна ми от тези нови квартиранти! Каква е тази врява!

– Няма отърване от тях!

– Да не съм ви чула повече. Беше ви казано: нито псета, нито котки, нито деца... – и веднага последва толкова fortissimo, което окончателно отвя съня на Сутулин и той, все още без да отваря защитите си от умора клепачи, се протегна с привычно движение към края на масата, на която беше часовникът. И тогава се почна: ръката му дълго се протягаше, опипвайки въздуха: нямаше нито часовник, нито маса. Сутулин тутакси отвори очи. След миг седеше в леглото и объркано оглеждаше стаята. Масата, която обикновено си стоеше ей тук, до главата му, се бе преместила в средата на някаква почти непозната, просторна, но несъразмерна стая.

Предметите до един си бяха същите: и килимчето, протритото и неугледно, изпъзляло подир масата някъде напред, и снимките, и табуретката, и жълтите шарки на тапетите – но всичко това бе пръснато непривично нашироко в разтеглилия се стаен куб. „Квадратуриният, помисли си Сутулин, наистина си го бива.“

И веднага се захвана да подрежда мебелите в новото пространство. Но нищо не се получаваше: късото килимче, придърпано обратно, към краката на леглото, оголваше изтърканите дъски на пода; масата и табуретката, залепени както досега до кревата, оставяха празен потъналия в паяжини ъгъл с разни набиващи се на очи парцали, преди това успешно скривани от теснотата на ъгъла и сянката на масата. Докато с тържествуваща, но смутена усмивка

оглеждаше новата си, увеличена почти три пъти квадратура и се взираше във всяка дреболия, Сутулин с неудоволствие забеляза, че стаята се е разрастнала не съвсем равномерно: външният ъгъл, някак си потъп, силно кривеше стената; при вътрешните ъгли Квадратуриният действаше явно по-слабо; колкото и Сутулин да се бе старал при мазането, опитът му не бе дал еднакви резултати навсякъде. Жилището лека-полека се събуждаше. Отвън в коридора се суетяха хора. Вратата на умивалнята се блъскаше. Сутулин се приближи до прага и превъртя ключа надясно. После, кръстосал ръце зад гърба си, мина от ъгъл до ъгъл: получи се. Засмя се зарадван. Е, най-после. Но изведнъж си помисли: някой може да чуе стъпките му – там, зад стените – отдясно, отляво, отзад. Близо минута стоя неподвижен и бързо се наведе – вчерашната тънка остра болка внезапно се обади в слепоочията му. Събу си обувките и се отгаде на удоволствието от разходката, като беззвучно крачеше по чорапи.

– Може ли?

Беше гласът на хазяйката. Той отиде до вратата и вече посягаше към ключа, но в този миг се сети: не бива.

– Обличам се. Почакайте. Сега ще изляза.

„Всичко е добре, но ми усложнява живота. Да речем, ще заключвам и ще взимам ключа със себе си. Ами ключалката? И освен това, прозорецът: трябва да сложа перде. Още днес.“ Болката в слепоочията стана по-остра и мъчителна. Сутулин припряно си засъбира книгата. Беше време за работа. Облече се. Напъха

болката под каскета. Пред вратата се послуша: май че нямаше никого. Бързо отвори. Бързо излезе. Бързо превъртя ключа. Така.

Хазайката търпеливо го чакаше в антрето.

– Исках да говоря с Вас за оная, как ѝ беше името. Представете си, подала жалба в домсъвета, че няма...

– Чух. И какво?

– Ами за Вас – нищо. От осем квадрата какво да откъснеш. Но влезте в моето...

– Бързам – кимна с каскета и по стълбите.

3

На връщане от работа Сутулин се спря пред витрината на мебелния магазин: дълга извивка на диван, разтегателна кръгла маса... добре би било, но как да ги вкараш, като ще те гледат и подпирват? Ще се досетят, не може да не се досетят...

Наложи се да се задоволи с покупката на един метър жълт като канарче плат (все пак някакво перденце). Не се отби в столовата: апетитът му бе изчезнал. Само по-бързичко да се прибере – там всичко ще е лесно: ще обмисли спокойно нещата, ще прецени, ще ги подреди в главата си. Докато отключваше стаята си, Сутулин се огледа – не наднича ли някой: не. Влезе. Запали лампата и дълго стоя, опрял се с разперени ръце на стената, с тревожно тупкащо сърце: *такова нещо не беше предвидил*, изобщо.

Квадратуриният *продължаваше* да си върши работата. За тези осем-девет часа, докато стопанинът

беше навън, той бе успял да раздалечи стените с не по-малко от два метра; опънатите от невидими ремъци дъски на пода още от първата му стъпка зазвяха като тръби на орган. Цялата стая, разтеглена и уродливо разкривена, започваше да го плаши и измъчва. Без да се съблича, Сутулин приседна на табуретката и заogleжда просторния и едновременно сякаш натискащ го отгоре гробовиден жилищен сандък, като се опитваше да схване причината за този неочакван ефект. Изведнъж се сети – та нали таванът остана ненамазан: не му стигна есенцията. Стайната кутийка се бе уголемила само на ширина и дължина, но нито сантиметър на височина.

„Не мога повече. Тая работа с Квадратурина трябва да спре. Или аз...“ Той притисна слепоочията си с длани и усети как ужасната болка, настанила се в черепа му от сутринта, продължаваше да дълбае. Макар прозорците отсреща да бяха тъмни, Сутулин се скри от тях с жълтия плат на перденцето. Главата изобщо не го отпускаше. Съблече се тихо, угаси лампата и си легна. Поспа малко, после го събуди чувството за някакво неудобство. Уви се по-плътно с одеялото и пак заспа, и пак същото неприятно усещане за липса на опора се промъкна в съня му. Надигна се, подпрян на едната си длан и размаха свободната си ръка край себе си: стената я нямаше. Драсна клечка кибрит. Ами да: духна клечката и обхвана с ръце коленете си, така че чак лактите му изпукаха. „Расте проклетата, расте.“ Стиснал зъби, Сутулин се смъкна от кревата и като внимаваше да не вдига шум, премести първо предни-

те, а после и задните му крака към отдалечаващата се стена. Леко го тресеше. Без повече да си свети, тръгна да търси в ъгъла пилона с палтото си, за да се завие и да се стопли. Но той не беше на вчерашното си място на стената и се наложи Сутулин няколко секунди да шаря с ръка, докато не напипа кожената яка. После на два пъти през нощта, дълга и безкрайна като болката в слепоочията, той се притискаше с главата и коленете си към стената, докато се унасяше, а когато се събудеше, отново се залавяше да избутва леглото. И докато правеше това механично и вяло, се стараяше да не отваря очи, макар наоколо да беше още тъмно: така беше по-добре.

4

Когато на следващата вечер Сутулин, приключил работния ден, влезе, без да бърза, в стаята си, не изпита нито учудване, нито ужас. Някъде там, далеч под ниския дълъг таван, светна мъждивата шестнайсетва-това крушка, чиито жълти лъчи не можеха и да достигнат до черните, раздалечили се ъгли на огромната, тиха и пуста казарма, която съвсем доскоро, преди Квадратурина, беше толкова тясна, но толкова своя, уютна и топла малка кутийка. Той покорно тръгна към жълтия, смален поради перспективата квадрат на прозореца, като се опитваше да преброи крачките си. Оттам, от жално и страхливо сгушилото се в ъгъла до прозореца легло, загледа тъпо и уморено през дълбаещата в главата му болка полюшващите

се, полегнали на дюшемето сенки и ниския и гладък похлупак на тавана. „Ето – изстискаш нещо от тубичка и като почне да се разквадратява: квадрат на квадрат, квадрата от квадратите на квадрат. Трябва да мислиш изпреварващо: ако не го надхитриш, ще расте още и...“ Изведнъж някой силно удари с юмрук по вратата:

– Гражданино Сутулин, Вкъщи ли сте?

И пак оттам приглушеният и едва головим глас на хазайката:

– Вкъщи е. Сигурно спи.

Сутулин се обля в пот: „Ами ако не успея да стигна и те избързат...“ И като се опитваше да стъпва на пръсти (нека си мислят, че спи), той дълго вървя в тъмното към вратата. Така.

– Кои е?

– Ама отворете де, какво сте се заключили. Комисията по меренето. Само ще премерим и това е.

Сутулин стоеше, долепил ухо до вратата. Зад тънката дъска пристъпваха тежки ботуши. Споменаваха се някакви цифри и номера на стаи.

– Сега тук. Отворете.

С едната си ръка Сутулин хвана ключа на лампата, като се мъчеше да го извърти, както се извива врата на пиле: ключът пръсна искри, после изпука, поггаде без съпротива и увисна. Отново удариха с юмрук по вратата.

– Хайде де.

Сутулин отключи. Масивна черна фигура изпълваше рамката на вратата.